

LIIKUMA
KUTSUV KOOL

Liikuma kutsuvate koolide eneseanalüüs (KENA)

2022/2023
õppeaasta raport

TÜ sporditeaduste ja füsioteraapia instituut
Tartu · 2023

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

TARTU ÜLIKOOL

SOTSIAALMINISTEERIUM

TARTU ÜLIKOOL
liikumislabor

Sisukord

Sissejuhatus • 3

Metoodika • 5

Valdkondade keskmised tulemused • 5

Meeskond, koostöö ja võrgustik • 6

Kooliruum ja kooliõu • 8

Aktiivne vahetund • 9

Aktiivne ainetund • 10

Liikumisõpetus (kehaline kasvatus) ja huviringid • 11

Aktiivne koolitee • 12

Kokkuvõte • 13

Summary • 15

Sissejuhatus

2018. aastal loodi programmis „Liikuma Kutsuv Kool“ (LKK) osalevatele koolidele arengut toetav tööriist nimega „Kooli eneseanalüüs“ (KENA), mille eesmärk on aidata koolidel:

- ▶ saada ülevaade Liikuma Kutsuva Kooli põhimõtteid toetavatest tegevustest,
- ▶ planeerida liikumist toetavaid tegevusi,
- ▶ jälgida muutusi ajas

Viie aasta jooksul on KENA sisu ja sellega seotud tingimusi koolidele vastavalt katsetamise käigus saadud tagasisidele mitmeid kordi kohandatud ja täiendatud. KENA veebilahenduse piloteerimist alustati 2018. aastal, kui analüüsi täitsid värskest LKK võrgustikuga liitunud koolid (n=24, 80% toona liitunud koolidest). Piloteerimine jätkus 2019. aastal, mil KENA paluti täita kõigil võrgustikuga liitunud koolidel (n=78) ning osales 42 kooli ehk 54% võrgustiku koolidest. 14 kooli täitis KENA nii 2018. kui ka 2019. aastal. 2020. aastaks oli võrgustikuga liitunud 110 kooli, millest KENA täitmises osales 74 ehk 67 protsenti. Neist 41 kooli täitis vana ja 33 kooli uut KENA versiooni. Kõigil kolme aastal esitas KENA 10 kooli ning kahel aastal 25 kooli.

2021. aastast otsustati üle minna õppeaastapõhisele KENA täitmisele. 2021/2022. õa lõpuks oli Liikuma Kutsuva Kooli võrgustikuga liitunud 179 kooli ning KENA täitis 122 kooli (68,2% võrgustiku koolidest). 2022/2023. õppeaasta jooksul liitus Liikuma Kutsuva Kooli võrgustikuga 21 kooli, seega oli õppeaasta lõpuks võrgustikus 200 kooli ning KENA täitis neist 129 kooli (64,5% võrgustiku koolidest).

Peamine KENA täitmise periood on kevad (aprill–juuni), mis võimaldab tööriista kasutada abivahendina kevadel koostatavates tegevuskavades. Uued liitunud koolid täidavad KENA kohe liitumisel, sõltumata liitumise ajast.

2020. aastal toimus KENA põhjalik arendus ja uuendus, mille tulemusena:

- ▶ muutusid ning lisandusid küsimused igas valdkonnas;
- ▶ lisandus liikumisõpetuse (kehalise kasvatus) valdkond;
- ▶ senine kolmepalline vastamisskaala asendati kuuepallisega. Uus skaala võimaldab hinnata iga eesmärgi puhul kooli liikumist eesmärgi poole. „1“ näitab, et kool on alles alustamas teekonda eesmärgi saavutamise poole (ei ole üldse nõus väitega) ja „6“ märgib, et kool on eesmärgile päris lähedal või selle saavutanud (olete väitega täiesti nõus).
- ▶ lisandus võimalus vastata eraldi I, II, III kooliastme (KA) ja gümnaasiumi kohta nende väidete juures, kus vastused võivad kooliastmeti erineda;
- ▶ toodi selgemalt välja eneseanalüüsi sammud ja KENA seostatavus Liikuma Kutsuva Kooli tegevuskavaga.

Alates 2020. aastast täidavad kõik koolid KENA uut versiooni ning LKK tegevusele tuginedes on KENAs sõnastatud kaugemad sihid ehk eesmärgid kuues valdkonnas:

1. Meeskond, koostöö ja võrgustik (15 väidet)
2. Kooliruum ja- õu (6 väidet)
3. Aktiivne vahetund (11 väidet)
4. Aktiivne ainetund (5 väidet)
5. Liikumisõpetus (kehaline kasvatus) (8 väidet)
6. Aktiivne koolitee (10 väidet)

Oluline on tähele panna, et võrreldes eelmise aastaga on 2022/2023. õppeaastal muutunud 30. küsimuse sõnastus. Varasema küsimuse „Õpilastel on lihtne käia aastaring- selt iga päev vähemalt ühe vahetunni ajal õues (saavad kätte riided, reeglid lubavad)“ asemel on „Enamik õpilasi käib aastaring- selt iga päev vähemalt ühe vahetunni ajal õues.“ Uus küsimus peegeldab paremini õuevahetunnis käimise tegelikku olukorda.

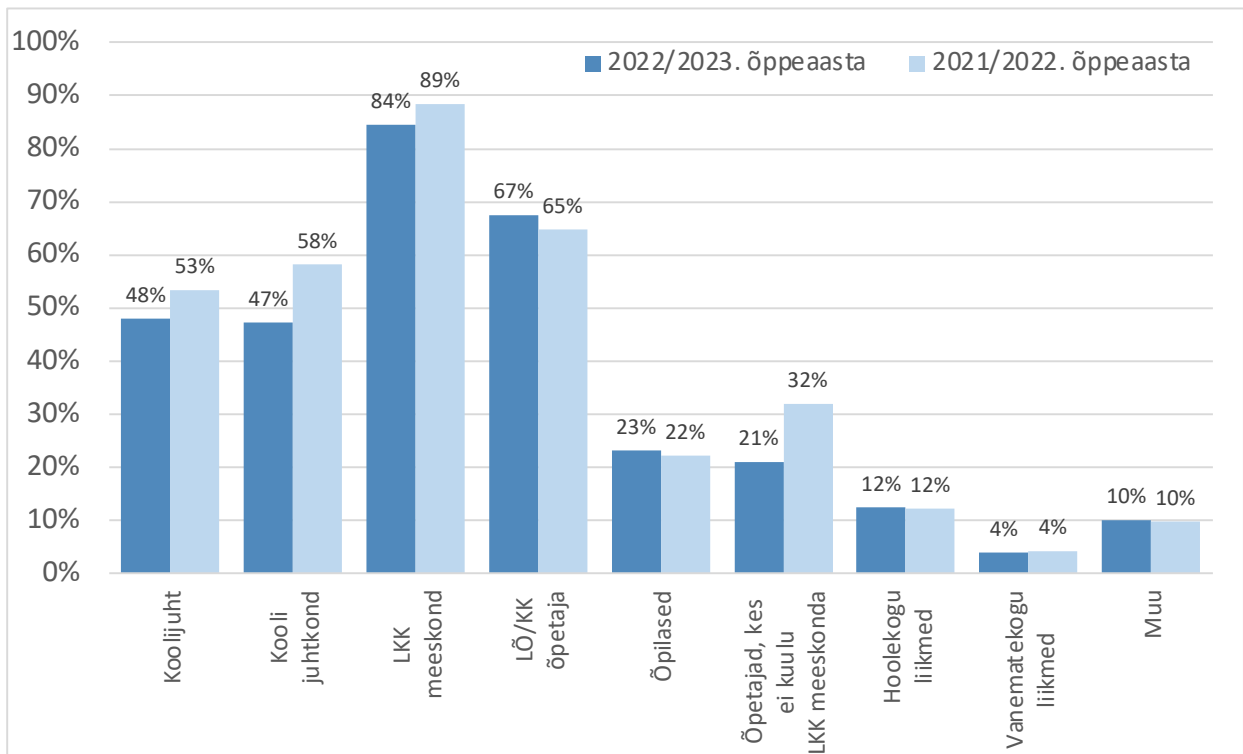
Aastatel 2022–2023 töötasid Tervise Arengu Instituut ja Tartu Ülikooli liikumislabor LKK KENA põhjal välja töövahendi „Lasteaia liikumisvaldkonna hindamine“, mis on suuna- tud kõigile koolieelsetele lasteasutustele.

Liikuma Kutsuva Kooli eneseanalüüsi ehk KENA valdkonnad:

Joonis 1. Liikuma Kutsuva Kooli mudel

Koolidel soovitatakse KENA täitmisse kaasata lisaks LKK meeskonnale ka teisi osapooli nagu õpilased, liikumisõpetuse õpetajad, juhtkond jt. Kaasatuse kahe aasta võrdlus on toodud joonisel 2. Kõige enam osalesid analüüsis koolide LKK meeskonna liikmed – seda 84% KENA täitnud koolides. Enam kui pooltes koolides osalesid liikumisõpetuse/ kehalise kasvatususe õpetajad (67% koolides) ning nende kaasatus on mõnevõrra suurenenud. Võrreldes eelmise õppeaastaga on vähenenud koolijuhid (2022/2023. õa-l 48% ja 2021/22. õa-l 53%) ja kooli juhtkonna (2022/2023. õa-l 47% ja 2021/22. õa-l 58%) ja nende õpetajate kaasamine, kes ei kuulu LKK meeskonda (2022/2023. õa-l 21% ja 2021/22. õa-l 32%). Kõige vähem kaasati vanematekogu (4% koolides) ja hoolekogu liikmeid (12% koolides), mis on sarnane eelmise õppeaastaga. Samuti kaasati ka sel õppeaastal õpilasi pigem vähe (23% koolides).

Joonis 2. KENA täitmisse kaasatud erinevad osapooled.

Metoodika

Raporti eesmärk on analüüsida Liikuma Kutsuva Kooli võrgustikku kuuluvate koolide eneseanalüüsi tulemusi. 2022/2023. õppeaastal täitis KENA 129 kooli 200-st seni liitunud koolist (64,5%). Neist 21 olid uued ja 108 varem liitunud koolid. Tulemused on esitatud valdkonnablokkide kaupa. Võrreldud on 2022/23. õppeaasta iga valdkonna keskmist ja iga üksikküsimuse keskmist tulemust eelmise KENA tulemustega, kasutades selleks ühefaktorilist dispersioonanalüüsi. Olulisuse nivooks võeti $p < 0,05$.

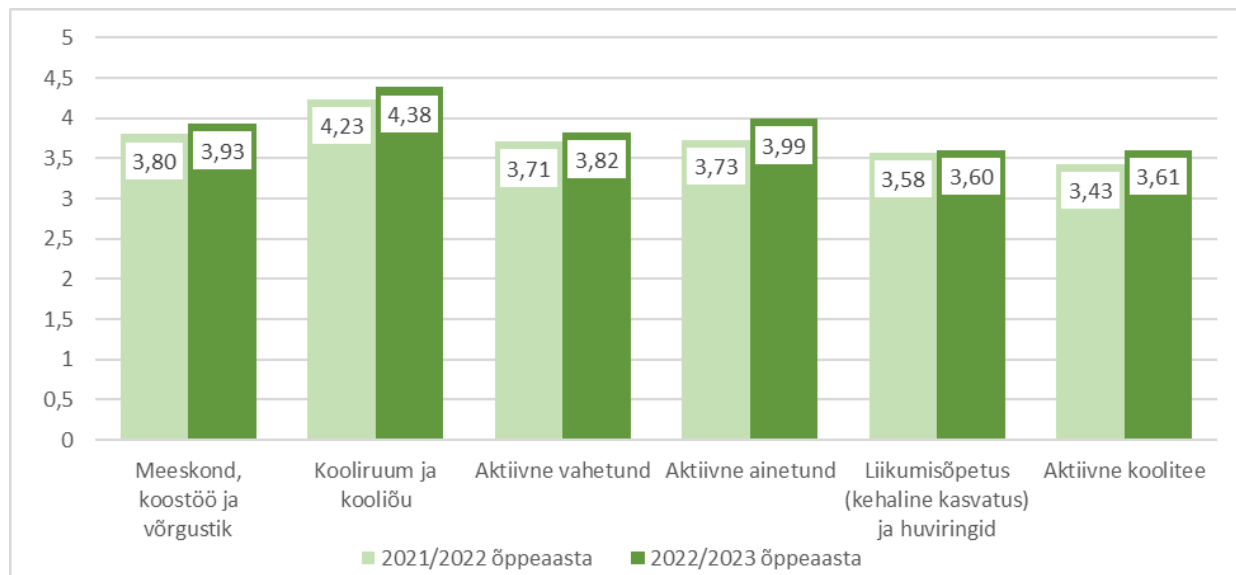
Tulemuste esitamisel on kasutatud värviskaalat, mis põhineb valgusfoori põhimõttel: mida rohelisemat värvi on tulemus, seda parem see on, ning vastupidi, mida punasem on tulemus, seda kehvem see on.

Valdkondade keskmised tulemused

Kuue valdkonna keskmised tulemused 2021/22. ja 2022/23. õppeaastal on esitatud joonisel 3. Võrreldes eelmise õppeaastaga on märgata kõigis valdkondades väikest keskmise hinde tõusu, samas ei ole muutused statistiliselt olulised. Nagu ka eelmisel aastal, on kõige kõrgemalt hinnatud valdkonda „Kooliruum ja kooliõu“. Kõige madalama keskmise hinde on saanud „Liikumisõpetuse (kehalise kasvatus) ja huviringide“ ning „Aktiivse koolitee“ valdkonnad.

Oluline on pöörata tähelepanu sellele, et „Aktiivse vahetunni“ valdkonnas on ühe küsimuse sõnastust muudetud ning seda küsimust ei ole arvesse võetud teemavaldkonna keskmise hinde arvutamisel. Kui varem küsiti, kas lastel on lihtne käia õuevahetunnis,

siis uue küsimuse abil saab hinnata, kas õuevahetunnis ka käiakse. Varasema sõnastuse vastused peegeldavad eeskätt võimalust väljas käia, mitte seda, kui palju õpilasi seda võimalust tegelikult kasutab. Parandatud sõnastusega küsimus toob selgelt välja, et neid õpilasi, kes käivad iga päev aastaringelt vähemalt ühes vahetunnis väljas, on oluliselt vähem, kui tegelik olukord seda võimaldab.

Joonis 3. Valdkondade keskmised tulemused 2021/22. ja 2022/23. õppeaastal.

Meeskond, koostöö ja võrgustik

Enamiku „Meeskonna, koostöö ja võrgustiku“ üksikküsimuste puhul (Tabel 1) on märgata keskmise hinde kergelt tõusu, kuigi muutused ei ole statistiliselt olulised ($p \geq 0,070$). Ainus üksikküsimus, kus hinne on statistiliselt oluliselt paranenud ($p = 0,030$) on „Meeskonna töökorraldus on kestlik: eri valdkonnad/rollid on hästi kaetud, ülesanded jagatud, kohtutakse vähemalt korra kuus ja kokku on lepitud nii kohtumiste ajakava kui liikmete vahetumine“, kus 2022/23. õppeaastal on hindeks 3,51 varasema 3,13 asemel. Lisaks on näha kooli toetuse paranemistendentsi personali liikumisvõimaluste toetamisel: 2022/23. õ-a keskmine hinne on 4,43 varasema 4,13 asemel ($p = 0,070$).

2022/23. õppeaastal on sarnaselt eelnevaga kõige kõrgemalt hinnatud **koolijuhhi toetust LKK tegevustele** (keskmine hinne 5,17), **LKK meeskonna olemasolu** (keskmine hinne 4,76) ning **õpetajatele ja koolipere liikmetele loodud võimalusi osaleda LKK võrgustiku tegevustes** (keskmine hinne 4,98). Lisaks on hinnatud kõrgelt ka lapsevanemate positiivset suhtumist Liikuma Kutsuva Kooli programmis osalemisse (keskmine hinne 4,74).

Kuigi partnerkoolide olemasolu hinne on mõnevõrra tõusnud, on see sarnaselt eelmisel aastale siiski ka 2022/23. õppeaastal madalaim (keskmine hinne 2,39 2022/23. õa-l ning 2,10 2021/22. õa-l). Madal on ka hinnang Liikuma Kutsuva Kooli Facebooki grupis kogemuste jagamisele (keskmine hinne 2,97 2022/23. õa-l ja 2,79 2021/22. õa-l) ning lapsevanemate panusele õpilaste liikumisvõimaluste arendamisse (keskmine hinne 3,03 2022/23. õa-l ja 2,93 2021/22. õa-l).

Võrreldes eelmise aastaga on veidi **langenud keskmine hinne LKK tegevuskava koostõisele valmimisele**, madalamalt on hinnatud ka kooliesindajate **osalust LKK võrgustiku kohtumistel**.

Tabel 1. Valdkonna „Meeskond, koostöö ja võrgustik“ üksikküsimuste keskmised hinded 2021/22. ja 2022/23. õppeaastal.

	2021/2022. õppeaasta	2022/2023. õppeaasta	p-väärtus
Meeskond, koostöö ja võrgustik	3,80	3,93	0,251
1. Meie kooli LKK tegevuskava on valminud või valmimas koostöös õpilaste, õpetajate, juhtkonna ja lastevanematega.	3,89	3,78	0,518
2. Meie koolis on LKK meeskond, kes on valmis tegevusi kavandama ja eest vedama.	4,69	4,76	0,666
3. Meeskonna töökorraldus on kestlik: eri valdkonnad/rollid on hästi kaetud, ülesanded jagatud, kohtutakse vähemalt korra kuus ja kokku on lepitud nii kohtumiste ajakava kui liikmete vahetumine.	3,13	3,51	0,030
4. Tunneme, et meie LKK meeskonnal on piisav autoriteet ja head võimalused muutusi ellu viia.	4,17	4,39	0,236
5. Koolijuht toetab igati LKK tegevusi (nt tunneb huvi, võimaldab ressursse, tunnustab avalikult, teeb vajalikke muudatusi).	5,06	5,17	0,442
6. Õpilaste roll LKK tegevuste kavandamisel ja elluviimisel on märkimisväärne.	3,54	3,64	0,560
7. Õpetajatele jt koolipere liikmetele on loodud võimalused osaleda LKK võrgustiku tegevustes (sh koolitustel, seminaridel), mis toetavad liikumise lisamist ainetundidesse ja kogu koolipäeva.	4,90	4,98	0,592
8. Koolis toetatakse personali liikumisvõimalusi (selleks on eraldatud ressursse ja plaanitud tegevusi, aktiivseid koolipere liikmeid tunnustatakse, juhtkond näitab eeskujut).	4,13	4,43	0,070
9. LKK võrgustikus on meil partnerkoolid(id), kellega teeme koostööd ka väljaspool LKK ametlikke üritusi.	2,10	2,39	0,104
10. Meie kooli esindajad osalevad igal võimalusel LKK võrgustiku kohtumistel.	4,07	3,99	0,676
11. Meie kool jagab vähemalt korra kuus oma kogemusi teistele koolidele võrgustiku Facebooki grupis „Liikuma Kutsuv Kool“ – postitajad on kokku lepitud, postitused on nii õpilaste kui õpetajate tegemistest.	2,79	2,97	0,393
12. Lapsevanemad suhtuvad igati positiivselt sellesse, et tegu on Liikuma Kutsuva Kooliga.	4,70	4,74	0,859
13. Lapsevanemad panustavad aktiivselt õpilaste liikumisvõimaluste arendamisse (mõtlevad kaasa, pakuvad ideid ja ressursse, aitavad vabatahtliku tööga, tunnustavad).	2,93	3,03	0,549
14. Kool saab tuge kohalikult omavalitsuselt nii õpetajate kui õpilaste liikumisvõimaluste arendamiseks; KOV toetab ideede ja ressurssidega ning tunnustab.	3,38	3,40	0,891
15. LKK eesmärgid ja tegevussuunad on kirjas kooli arengukavas.	3,53	3,76	0,329

Kooliruum ja kooliõu

Enamikes „Kooliruum ja kooliõu“ üksikküsimustes (Tabel 2) on märgata keskmise hinde tõusu, kuigi jällegi ei ole muutused statistiliselt olulised ($P \geq 0,148$). Statistiliselt oluliselt on paranenud õue kasutamine õuesõppetundide läbiviimisel ($p=0,021$), kus 2022/23. õppeaastal on hindeks 4,63 varasema 4,22 asemel.

Hinnang sellele, kas õues on piisavalt liikumisvõimalusi igaks aastaajaks ning kas neid kasutatakse aktiivselt, on pigem jäänud samaks (II kooliaste) või isegi veidi langenud (I KA, III KA ja gümnaasium). Samas on paranenud hinnang sellele, kas koolides on piisavalt väikevahendeid, mida õues aktiivseteks tegevusteks kasutada, ja seda kõigis kooliastmetes (keskmised hinded 2022/23. õa-I 4,14–4,62 ja 2021/22. õa-I 3,95–4,48), ehkki muutused ei ole statistiliselt olulised ($p \geq 0,320$).

Kõige kõrgemalt on hinnatud siseruumide avatust vahetunnitegevusteks (keskmine hinne 4,64) ning koolihoovi kasutamist õuesõppetevusteks (keskmine hinne 4,63). Selgelt kõige madalamalt on hinnatud III kooliastmele ja gümnaasiumile pakutavaid liikumisvõimalusi koolihoovis igaks aastaajaks.

Tabel 2. Valdtkonna „Kooliruumi ja kooliõu“ üksikküsimuste keskmised hinded 2021/22. ja 2022/23. õppeaastal..

		Varem liitunud koolid	21/22 õa liitunud koolid	p-väärtus
Kooliruum ja kooliõu		4,23	4,38	0,242
16. Enamik kooliruumide (klassiruumid, koridorid jt ruumid) sobivad liikumistegevuste läbiviimiseks ainetunnis.		4,45	4,53	0,638
17. Kõik liikumiseks sobivad siseruumid (aula, võimla, fuajee jm ruumid) on õpilastele vahetunnitegevusteks avatud. Ruumid kasutatakse vastavalt kokkulepitud reeglitele ning seal, kus vaja, on olemas ka toimiv järelevalve.		4,40	4,64	0,148
18. Õu on aktiivses kasutuses õuesõppetundide läbiviimisel.		4,22	4,63	0,021
19. Eri tüüpi liikumisvõimalusi pakkuvaid alasid on õues piisavalt igaks aastaajaks ning neid kasutatakse aktiivselt.	I kooliaste	4,58	4,54	0,818
	II kooliaste	4,11	4,18	0,669
	III kooliaste/gümn	3,67	3,65	0,915
20. On piisavalt erinevaid väikevahendeid (nt palle, hüppitsaid või muid mängu- või spordivahendeid), mida saab õues aktiivseteks tegevusteks kasutada.	I kooliaste	4,48	4,62	0,403
	II kooliaste	4,21	4,39	0,320
	III kooliaste/gümn	3,95	4,14	0,348
21. Õu pakub nii õpilastele kui õpetajatele mugavaid jalutusradu erinevateks tegevusteks (nt vahetunni liikumisminutiteks, ainetunni arutlusminutiteks, kõnnikoosolekuteks, arenguvestlusteks vmt).		4,26	4,53	0,159

Aktiivne vahetund

Üldiselt on „Aktiivse vahetunni“ üksikküsimustes (Tabel 3) märgata keskmise hinde tõusu, kuigi hinnete paranemine ei ole statistiliselt oluline ($P \geq 0,214$). Madalama hinde on seekord saanud küsimus, kas **õpetajad julgustavad õpilasi vahetunnis õue minema**, kuigi muutus ei olnud statistiliselt oluline ($p=0,214$).

Sarnaselt varasemaga sai kõige kõrgema hinde **vähemalt üks 20 minutit kestev aktiivne vahetund**, kus õpilastel on võimalus liikuda või mängida (keskmine hinne 4,78) ning **I kooliastme osavõtt aktiivse vahetunni tegevustest** (keskmine hinne 5,21). Hinnangud näitavad, et õpilaste osavõtt vahetunnitegevustest langeb kooliastme kasvades. Samuti on hinnatud kõrgelt kokkulepete olemasolu vahetunnis ruumide ja vahendite kasutamiseks.

Endiselt sai kõige madalama hinde **igapäevaselt aktiivselt tegutsevate mängujuhtide olemasolu koolis** (keskmine hinne 2,83) ning **uute mängujuhtide leidmine ja väljakoolitamine** (keskmine hinne 2,83). Samuti sai madala hinde küsimus, kas **kooli töötajad liiguvad vahetunni ajal meeleldi õue** (keskmine hinne 2,95).

Tabel 3. Valdkonna „Aktiivne vahetund“ üksikküsimuste keskmised hinded 2021/22. ja 2022/23. õppeaastal..

		2021/2022. õppeaasta	2022/2023. õppeaasta	p-väärtus
Aktiivne vahetund	Valdkonna keskmine	3,71	3,82	0,326
22. Koolipäevas on vähemalt üks vähemalt 20 minutit kestev aktiivne vahetund, kus kõigil õpilastel on loodud võimalused liikuda või mängida.		4,70	4,78	0,675
23. Koolis on õpilastest mängujuhid, kes tegutsevad igapäevaselt.		2,75	2,83	0,683
24. Õpilastest mängujuhtidel on koolis mentor (huvijuht, õpetaja vm), kes on mänguvahetundide süsteemi rakendamisel toeks.		3,36	3,63	0,283
25. Koolis on olemas süsteem uute mängujuhtide leidmiseks ja väljakoolitamiseks (koolisiselt ja/või LKK võrgustikus).		2,57	2,83	0,218
26. Meie kooli õpilased kavandavad ise aktiivse vahetunni tegevusi.		3,46	3,65	0,307
27. Õpilastele on siseruumides aktiivseteks tegevusteks piisavalt erinevaid vahendeid (arvestades vanust, huviseid, kasutusvõimalusi).		3,95	3,93	0,905
28. Õpilastega on kokkulepped vahetunnis ruumide ja vahendite kasutamiseks.		4,25	4,45	0,293
29. Õpilased võtavad innukalt osa aktiivse vahetunni tegevustest (nt õue-, mängu-, tantsu-, spordi-, võimlavahetund või muud aktiivsed vahetunnid).	I kooliaste	5,10	5,21	0,425
	II kooliaste	4,21	4,36	0,292
	III kooliaste/ gümnaasium	3,22	3,39	0,301
31. Enamik õpetajaid julgustab õpilasi vahetunnis õue minema.		4,08	3,84	0,214
32. Meie kooli töötajad liiguvad vahetunni ajal meeleldi õue.		2,83	2,95	0,479

Oluline on tähele panna, et võrreldes eelmise aastaga on 2022/2023. õppeaastal muutunud 30. küsimuse sõnastus. Seetõttu on küsimus „Aktiivse vahetunni“ valdkonna üldise keskmise arvutamisel välja jäetud. Senise küsimusega hinnati õpilaste võimalust aastaringselt vähemalt ühes vahetunnis õues käia, kuid küsimus tegelikku õueskäimist ei peegeldanud. Uue sõnastusega hinnati, kas enamik õpilasi käib aastaringselt iga päev vähemalt ühes vahetunnis õues. Varasemalt hindasid KENA täitnud koolid õpilaste võimalusi vähemalt ühes vahetunnis õues käia üsna heaks (keskmised hinnad sõltuvalt kooliastmest 4,68–5,14), kuid hinnang sellele, kui paljud lapsed käivad aastaringselt õuevahetunnis, on oluliselt madalam (keskmine hinne sõltuvalt kooliastmest 3,43–3,75) (Tabel 4).

Tabel 4. Õpilaste õuevahetunnis käimise võimalikkus õppeaastal 2021/22 ning tegelik õuevahetunnis käimine 2022/23. õppeaastal.

Õppeaasta	Küsimus 30	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
2021/2022	Õpilastel on lihtne käia aastaringselt iga päev vähemalt ühe vahetunni ajal õues (saavad kätte riided, reeglid lubavad).	5,14	4,89	4,68
2022/2023	Enamik õpilasi käib aastaringselt iga päev vähemalt ühe vahetunni ajal õues.	4,38*	3,75*	3,43*

*statistiliselt oluline erinevus võrreldes eelneva õppeaastaga ($p < 0,001$).

Aktiivne ainetund

Võrreldes eelmise õppeaastaga on kogu „Aktiivse ainetunni“ valdkonna keskmine hinne läbi teinud kõige suurema tõusu (Tabel 5). 2022/23. õppeaastal on valdkonna keskmiseks hindeks 3,99 varasema 3,73 asemel ($p = 0,066$). Samuti on paranenud kõigi „Aktiivse ainetunni“ üksikküsimuste keskmine hinne, olgugi et kõik muutused ei ole statistiliselt olulised. Olulise tõusu on läbi teinud hinnang küsimusele, kas enamik õpetajaid **pöörab igapäevaselt tähelepanu, et õpilased ei istuks järjest terve tunni** (keskmine hinne 2022/23. õa-I 4,79 ja 2021/22. õa-I 4,43; $p = 0,027$). Samuti on päris oluliselt tõusnud hinnang, sellele kas **I kooliastmes** kasutab enamik **õpetajaid aktiivse ainetunni läbiviimiseks kooliõue ja lähiümbruse võimalusi** (keskmine hinne 2022/23. õa-I 4,43 ja 2021/22. õa-I 4,13; $p = 0,079$).

Lisaks õpilaste järjestikuse istumisaja vähendamisele ja kooliümbruse kasutamisele aktiivsete ainetundide läbiviimiseks said kõrge hinnangu ka **tunni aktiivsemaks muutmiseks vajalike abistavate vahendite kättesaadavus õpetajatele** (keskmine hinne 4,78) ning **kokkulepe, et liikumist võimaldavate õppemeetoditega kaasnev sagin on loomulik osa õppetööst** (keskmine hinne 4,33).

Kõige **madalamad hinnangud** said sarnaselt eelmise õppeaastaga **III kooliastmes ja gümnaasiumis istumisaja katkestamine ja liikumist võimaldavate meetodite/tegevuste kasutamine tunnis** (keskmine hinne 3,19) ning **koolihoovi või lähiümbruse kasutamine aktiivsete ainetundide läbiviimiseks** (keskmine hinne 3,19). Kuigi **õpetajate omavaheline koostöö aktiivsete ainetundide kavandamisel ja korralda-**

misel on saanud suhteliselt madala keskmise hinde, on see võrreldes eelmise õppeaastaga oluliselt paranenud (keskmise hinne 2022/23. õa-l 3,60 ning 2021/22. õa-l 3,05; $p=0,002$).

Tabel 5. Valdkonna „Aktiivne ainetund“ üksikküsimuste keskmised hinded 2021/22. ja 2022/23. õppeaastal.

		2021/2022. õppeaasta	2022/2023. õppeaasta	p-väärtus
Aktiivne ainetund	Valdkonna keskmine	3,73	3,99	0,066
33.Enamik õpetajaid pöörab igapäevaselt tähelepanu sellele, et õpilased ei istuks järjest terve tunni, ning rakendavad liikumist võimaldavaid meetodeid ja tegevusi. Sealhulgas viiakse osa tunnitegevusi läbi väljaspool klassiruumi – aulas, võimalas, koridoris või teistes ruumides.	I kooliaste	4,43	4,79	0,027
	II kooliaste	3,79	3,88	0,547
	III kooliaste/ gümnaasium	3,05	3,19	0,394
34.Enamik õpetajaid kasutab aktiivsete ainetundide läbiviimiseks kooliõue ja lähiümbruse võimalusi.	I kooliaste	4,13	4,43	0,079
	II kooliaste	3,53	3,74	0,190
	III kooliaste/ gümnaasium	2,96	3,19	0,142
35.Enamike õpetajate jaoks on tavapärase teha aktiivsete ainetundide kavandamisel ja korraldamisel omavahel koostööd (sh jagatakse materjale ja kogemusi).		3,05	3,60	0,002
36.Õpetajatele on lihtsasti kättesaadavad abistavad vahendid (täringud, pallid, värviprinter, laminaator vm vahendid) ainetundide aktiivsemaks muutmiseks.		4,61	4,78	0,307
37.Koolipere liikmete vahel on kokkulepe, et liikumist võimaldavate õppemeetodiga kaasnev mõningane sagin nii klassiruumis kui väljaspool on loomulik osa õppetööst.		4,05	4,33	0,172

Liikumisõpetus (kehaline kasvatus) ja huviringid

Valdkonnas „**Liikumisõpetus ja huviringid**“ (Tabel 6) on üksikküsimuste hinnetes toimunud kõige vähem muutusi, mis kajastub ka valdkonna keskmise hinde püsimisel. Kõige märgatavamalt on hinne paranenud **vahetunnitegevuste ja mängude oskuste õpetamises liikumisõpetuse tunnis**. See on ka valdkonna üks kõrgeima hinde saanud üksikküsimus, kuigi muutus ei ole statistiliselt oluline (keskmise hinne 2022/23. õa-l 4,57 ja 2021/22. õa-l 4,33; $p=0,173$). Sarnaselt eelmisele õppeaastale hinnati selgelt kõige kõrgemalt **oskuste arendamiseks vajalike vahendite kättesaadavust liikumisõpetuse tunnis** (keskmise hinne 5,14).

Kõige madalamalt hinnati liikumisõpetust täiendavate teiste liikumisega seotud tundide olemasolu õppekavas III kooliastmes ja gümnaasiumis (keskmise hinne 2,61) ning liikumis- ja spordiringide valikuid III kooliastmele ja gümnaasiumile (keskmise hinne 2,98), kusjuures viimane on võrreldes eelmise õppeaastaga veelgi

langenud (keskmise hinne 2021/22. õa-l 3,15). Ka on madala hinde saanud **õpilaste liikumisharjumuste kaardistamine eneseanalüüsi ja/või liikumispäeviku abil ning sellele tagasiside saamine õpetajatelt**, kusjuures seegi hinne on võrreldes mullusega langenud (keskmise hinne 2,83 2022/23. õa-l ja 2,91 2021/22. õa-l; $p=0,655$). Samuti on veidi langenud keskmise hinne **II kooliastme liikumisõpetust täiendavate teiste liikumisega seotud tundide olemasolule õppekavas** (langus 3,04-lt 3,01-le) ning ka tasuta liikumis- ja spordiringide valikule II kooliastmes (langus 3,60-lt 3,51-le).

Tabel 6. Valdkonna „Liikumisõpetus (kehaline kasvatus) ja huviringid“ üksikküsimuste keskmised hinded 2021/22. ja 2022/23. õppeaastal.

		2021/2022. õppeaasta	2022/2023. õppeaasta	p-väärtus
Liikumisõpetus (kehaline kasvatus) ja huviringid	Valdkonna keskmine	3,58	3,60	0,900
38. Vahetunnitegevuste ja mängude (nt lauatenise jt reketimängude) oskusi õpetatakse liikumisõpetuse (kehalise kasvatus) tunnis ja julgustatakse neid vahetunnis kasutama.		4,33	4,57	0,173
39. Kooli liikumisõpetuse (kehalise kasvatus) ainekavas on mitmeid populaarseid vaba aja liikumisviise ja mängu (nt reketimängud, parkuur, rula, jalg- või tõukerattaga sõitmine, tasakaalulint vms) ja arendatakse neid toetavaid oskusi.		3,86	4,01	0,424
40. Liikumisõpetuse tunnis on kättesaadavad vahendid oskuste arendamiseks (nt pallid, reketid, hüpitsad, võimlemispingid, poom, hüppelaud, trampliin vms).		5,10	5,14	0,744
41. Õpilased kaardistavad oma liikumisharjumusi eneseanalüüsi ja/või liikumispäeviku abil ja saavad õpetajatelt tagasisidet.		2,91	2,83	0,655
42. Õppeperioodi alguses annab õpetaja vanematele teada, milliseid oskusi ja võimeid hakatakse arendama ja kuidas on need seotud laste tervise ja liikumisega vabal ajal.		3,15	3,35	0,323
	I kooliaste	3,87	3,85	0,948
	II kooliaste	3,04	3,01	0,886
43. Kooli õppekava sisaldab lisaks liikumisõpetuse (kehalise kasvatus) kohustuslikele tundidele teisi liikumisega seotud tunde.	III kooliaste/ gümnaasium	2,61	2,61	0,996
	I kooliaste	3,71	3,76	0,823
	II kooliaste	3,60	3,51	0,649
44. Koolis on lai valik tasuta liikumis- ja spordiringe.	III kooliaste/ gümnaasium	3,15	2,98	0,438

Aktiivne koolitee

„Aktiivse koolitee“ valdkonna üksikküsimustes (**Tabel 7**) on kõigis küsimustes peale teema lõimimise ainetundidesse toimunud hinde paranemine, kuigi muutused on statistiliselt mitteolulised ($p \geq 0,076$). Märkatav muutus ($p=0,076$) on siiski toimunud **aktiivse koolitee kasutamise ja turvalisuse kaardistamises**, kus 2022/23. õppeaastal on keskmine hinne 3,40 varasema 3,05 asemel.

Selgelt parimaks on hinnatud koolide võimalusi **jalg- ja tõukerataste, rulade jm turvaliseks hoiustamiseks** (keskmise hinne 4,73). Samuti on kõrgema hinnangu saanud väide, et **kooliümbruse teed on õpilastele aktiivseks liikumiseks ohutud** (keskmise hinne 4,08), ning ka **koolitee temaatika lõimimine ainetundidesse** (keskmise hinne 4,09), kuigi hinne on võrreldes eelneva õppeaastaga langenud.

Kõige **madalamalt** on sarnaselt eelneva õppeaastaga hinnatud **turvalise koolitee kaardistust ehk liikuvuskava olemasolu ja rakendamist** (keskmise hinne 2,80). Lisaks napib endiselt **lapsevanemaid**, kes toovad lapsi autoga kooli, aga **peatuvad kaugemalt**, ja **turvalisi teekondi peatuskohast koolini**. Samas on hinne võrreldes varasemaga paranenud (keskmise hinne vastavalt 3,04 2022/23. õa-l ning 2,84 2021/22. õa-l).

Tabel 7. Valdkonna „Aktiivne koolitee“ üksiküsimuste keskmised hinded 2021/22. ja 2022/23. õppeaastal.

	2021/2022. õppeaasta	2022/2023. õppeaasta	p-väärtus
Aktiivne koolitee	3,43	3,61	0,136
45. Kõik meie kooli õpilased on kaardistanud oma võimalused aktiivseks ja turvaliseks kooliteeks.	3,05	3,40	0,076
46. Enamik õpilasi läbib vähemalt osa kooliteest jalgsi, tõuke- või jalgrattaga või muul aktiivsel viisil	3,73	3,92	0,198
47. Ainetundidesse lõimitakse aktiivse ja turvalise koolitee teemasid.	4,11	4,09	0,855
48. Lastevanemate koosolekutel otsitakse lahendusi laste aktiivse ja turvalise koolitee tagamiseks.	3,27	3,44	0,378
49. Kooliümbruse teed on õpilastele aktiivseks liikumiseks ohutud.	3,98	4,08	0,582
50. Lapsevanemad, kes toovad lapsi autoga kooli, peatuvad koolist kaugemal, ning on loodud turvaline tee peatuskohast koolini.	2,84	3,04	0,329
51. Koolis on loodud võimalused jalg- ja tõukerataste, rulade, tasakaaluliikurite, kiivrite jms turvaliseks hoiustamiseks.	4,53	4,73	0,282
52. Kool on koostanud (või parajasti koostab) ja rakendab turvalise koolitee kaardistust ehk liikuvuskava.	2,52	2,80	0,179
53. Enamik õpetajaid läbib vähemalt osa kooliteest aktiivsel viisil, näiteks pargitakse auto koolihoovist kaugemale.	3,11	3,24	0,445
54. Koolis märgatakse ja tunnustatakse igapäevast jalgsi, tõuke- ja jalgrattaga liikumist.	3,12	3,35	0,250

Kokkuvõte

Analüüsist ilmneb, et võrreldes eelmise õppeaastaga on valdkondade keskmised hinded 2022/2023. õppeaastal veidi paranenud, samas ei ole muutused statistiliselt olulised. Erandiks on aktiivne vahetund, kus hinne on alanenud – see tuleneb ühe küsimuse muutusest, mis aitab selgemini kaardistada vahetunnis õues käivate laste hulka.

Erinevate teemavaldkondade võrdlus näitab, et 2022/23. õppeaastal on kõige kõrgema keskmise hinnanguga valdkond „Kooliruum ja kooliõu“ ning kõige madalamad hinnangud on saanud valdkonnad „Liikumisõpetus (kehaline kasvatus) ja huviringid“ ja „Aktiivne koolitee“.

Valdkondade siseselt on 2022/23. õppeaastal kõrgemalt hinnatud järgnevad tegevussuunad.

Meeskond, koostöö ja võrgustik: koolijuht toetab Liikuma Kutsuva Kooli tegevusi ning koolis on aktiivselt tegutsev LKK meeskond. Õpetajatele ja teistele koolipere liikmetele on loodud võimalused osaleda LKK võrgustiku tegevustes ning lapsevanemad suhtuvad positiivselt, et tegemist on LKK kooliga.

Kooliruum ja kooliõu: liikumiseks sobivad siseruumid (nt aula ja võimla) on õpilastele vahetunnitegevusteks avatud, enamik kooliruumide sobivad liikumistegevuste läbiviimiseks ainetunnis ning õu on aktiivses kasutuses õuesõppetundide läbiviimisel. Õues kasutamiseks piisavalt väikevahendid (I kooliaste) ning koolihoov pakub erinevaid liikumisvõimalusi igaks aastaajaks (I kooliaste).

Aktiivne vahetund: koolipäevas on vähemalt üks 20-minutiline aktiivne vahetund ja õpilastega on kokkulepped vahetunnis ruumide ja vahendite kasutamiseks. I ja II kooliastme õpilased võtavad innukalt osa aktiivsest vahetunnist ning I kooliastme õpilased käivad aastaringelt vähemalt ühes vahetunnis õues.

Aktiivne ainetund: enamik õpetajaid kasutab I kooliastmes igapäevaselt aktiivse ainetunni meetodeid (liikumispausid, aktiivsed õppemeetodid ja tegevused) ning kooliõue ja lähiümbruse võimalusi tunni läbiviimiseks. Õpetajatele on lihtsasti kättesaadavad abistavad aktiivse ainetunni vahendid ning liikumisega seotud õppemeetoditega kaasnev sagin on loomulik osa õppetööst.

Liikumisõpetus (kehaline kasvatus) ja huviringid: oskuste arendamiseks vajalikud vahendid on kättesaadavad. Vahetunnitegevuste ja mängude oskusi õpetatakse liikumisõpetuse tunnis ja julgustatakse neid ka vahetunnis kasutama.

Aktiivne koolitee: Koolis on võimalused rataste, rulade jms turvaliseks hoiustamiseks.

Tegevussuunad, milles on veel arenguruumi ning millele peaks ka Liikuma Kutsuva Kooli programm enam tähelepanu pöörama koolide toetamisel, on järgnevad.

Meeskond, koostöö ja võrgustik: paljudel koolidel puuduvad partnerkoolid, kellega teha koostööd.

Kooliruum ja kooliõu: III kooliastmele ei ole õues piisavalt liikumisvõimalusi pakkuvaid alasid ja tegevusi.

Aktiivne vahetund: koolides on puudus mängujuhtidest, kes tegutseksid igapäevaselt, samuti puudub süsteem nende leidmiseks ja koolitamiseks. III kooliastmes ei võeta aktiivselt osa vahetunnitegevustest ning vähe III kooliastme õpilasi käib vahetunnis õues. Koolitöötajad ei liigu meeleldi vahetunnis õue.

Aktiivne ainetund: aktiivsete ainetundide meetodeid ja õuesõpet kasutatakse III kooliastmes vähe.

Liikumisõpetus (kehaline kasvatus) ja huviringid: III kooliastmes sisaldab õppekava lisaks kohustuslikele liikumisõpetuse (kehalise kasvatus) tundidele vähe teisi liikumisega seotud tunde ning koolid pakuvad III kooliastmele vähe liikumis- ja spordiringe.

Aktiivne koolitee: paljudes koolides puudub turvalise koolitee kaardistus ehk liikuvuskava. Lapsi autoga kooli toovad lapsevanemad ei peatu koolist kaugemal ning puudub turvaline tee peatuskohast koolini.

Kokkuvõtteks, analüüsi tulemused näitavad, et mitmetes valdkondades ja tegevussuundades on 2022/23. õppeaastal hinnangud tegevustele paranenud. Samas on tegevussuundi, kus on arenguvõimalusi ning kus on toimunud ka väike hinnete alane mine. Käesoleva analüüsi andmed annavadki sisendi programmi edasiste tegevuste kavandamisel, et toetada koole eesmärkide suunas liikumisel.

Summary

In 2018, a development tool called “School Self-Assessment” (KENA) was created for schools participating in the Schools in Motion (SiM) program. The purpose of KENA is to help schools:

- ▶ to map the activities that support the principles of the School in Motion program in the school;
- ▶ to plan activities that support movement;
- ▶ track changes over time.

During the 2022/2023 school year, 21 new schools joined the Schools in Motion network. By the end of the school year, there were 200 schools in the network, and 129 of them (64.5% of the network schools) completed KENA.

The main period for completing KENA is spring (April-June), which allows the tool to be used as an aid in the activity plans being compiled in the spring. However, newly joined schools complete KENA immediately upon joining, regardless of the time of joining.

Since 2020, all schools have been completing the new version of KENA. Based on the activities of SiM, KENA sets out long-term goals or objectives in six topics:

- ▶ Team, cooperation, and network (15 statements)
- ▶ School environment and schoolyard (6 statements)
- ▶ Active recess (11 statements)
- ▶ Active lesson (5 statements)
- ▶ Physical education and extracurricular activities (8 statements)
- ▶ Active transportation to and from school (10 statements)

The analysis shows that compared to the previous school year, the average scores of the topics (except for “Active recess”) have improved slightly in the 2022/2023 school year. However, the changes are not statistically significant. The decline in the “Active recess” score is due to a change in one question, which helps to map the number of children going outside during recess much more clearly.

Considering the different topics, the topic with the highest average rating in the 2022/23 school year, as in the previous school year, is “School environment and sc-

hoolyard". The lowest ratings have been received by the topics "Physical education and extracurricular activities" and "Active transportation to and from school".

Within the topics, the following activities were rated higher by schools in the 2022/2023 school year:

Team, cooperation, and network: The school principal supports the activities SiM program, and the school has an active SiM team. Opportunities have been created for teachers and other members of the school community to participate in SiM network activities, and parents are positive about the fact that their school is a member of the SiM network.

School environment and schoolyard: Indoor spaces suitable for movement (e.g., the auditorium and gym) are open to students for recess activities, most school environment are suitable for conducting movement activities in class, and the schoolyard is actively used for conducting outdoor education lessons. There is enough small equipment for outdoor use (grade 1) and the schoolyard offers different movement opportunities for every season (grade 1).

Active recess: There is at least one 20-minute active recess in the school day, and there are agreements with students on the use of spaces and equipment during recess. Grade 1 and 2 students actively participate in active recess, and grade 1 students go outside for at least one recess every day throughout the year.

Active lesson: Most teachers use active lesson methods (movement breaks, active learning methods, and activities) every day in grade 1, and they use the schoolyard and the surrounding area to conduct lessons. Assistive active lesson materials are easily accessible to teachers, and the noise associated with learning methods related to movement is a natural part of the learning process.

Physical education and extracurricular activities: The necessary equipment for developing skills is available. The skills of recess activities and games are taught in physical education class and are encouraged to be used during recess.

Active transportation to and from school: The school has facilities for safe storage of bicycles, scooters, etc.

Activities that still need development and that the Schools in Motion program should focus more on in supporting schools are as follows:

Team, cooperation, and network: Many schools do not have partner schools with whom to collaborate.

School environment and schoolyard: There are not enough areas and activities in the schoolyard that offer movement opportunities for the third grade.

Active recess: Schools lack game leaders who would operate every day, and there is no system for finding and training them. There is a lack of active participation in active recess activities in the third grade, and few third-grade students go outside during recess. School staff do not like to go outside during recess.

Active lesson: Active lesson methods and outdoor education are used rarely in the third grade.

Physical education and extracurricular activities: The third-grade curriculum does not include many opportunities for students to participate in physical activity outside of physical education classes, and the school does not offer many extracurricular activities related to physical activity.

Active transportation to and from school: Many schools lack a mapping of a safe school commute, or a mobility plan. Parents who bring their children to school by car do not stop far from school, and there is no safe route from the stop to school.

The results of the analysis show that in several areas and activities, the ratings of activities have improved in the 2022/23 school year. However, there are activities where there are different development opportunities and where there has also been a slight decline in grades. The data from this analysis will provide input for planning the program's future activities to support schools in moving towards their goals.